

Basisboek Veiligheid voor de groen/grijze sector

Gerard de Groot MSc

VCA-versie 2004/04
Eerste druk
september 2005

inclusief cd-rom

inclusief repetitieboekje

Uitgeverij Kerckebosch bv

Eindredactie: Gerard P.M. de Groot MSc
Redactie: Arnold Bakker (IPC Groene Ruimte) en
Faas Jonkers (Helicon Examenbureau)
Illustraties: Pim de Jonge
Foto's: IPC Groene Ruimte

ISBN 90-6720-371-8

© 2000, 2005 Uitgeverij Kerckebosch Zeist / IPC Groene Ruimte Arnhem

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Uitgeverij Kerckebosch bv
Postbus 122
3700 AC Zeist
www.kerckebosch.nl
www.vcanieuws.nl

Basisveiligheid

Voorwoord

Voor u ligt het Basisboek Veiligheid VCA voor de groen/grijze sector. Een boek dat bedoeld is om u te helpen. Te helpen om uw diploma Basisveiligheid VCA te halen. Maar vooral om u te helpen veilig en gezond te werken. En dat is nog steeds hard nodig. Te veel collega's uit uw sector overkomt een ernstig of dodelijk ongeval. Te veel anderen lopen door het werk gezondheidsproblemen op.

Met dit boek kunt u zich goed voorbereiden op het examen. De lesstof is beknopt en leesbaar gehouden. Er zijn veel oefenexamenvragen opgenomen en de voorbeelden komen uit uw eigen sector. Verder heeft u de beschikking over een repetitieboekje voor de examentraining. Daarbij is van belang dat het boek geheel is aangepast aan de laatste stand van de regels en voorschriften die gelden. En, niet onbelangrijk, boek en repetitieboekje zijn volledig afgestemd op de laatste eisen die worden gesteld aan de examens.

Die VCA-exameneisen zijn landelijke eisen en ze gelden voor alle sectoren. Voor de groen/grijze sector is echter sprake van een aantal belangrijke risico's die niet tot de exameneisen behoren. Die risico's en de manier om er goed mee om te gaan, zijn voor u belangrijk maar geen examenstof. In het boek zijn een aantal extra hoofdstukken hieraan gewijd.

Bij het leerboek hoort een CD-rom. De CD-rom geeft aanvullingen. In het boek staat aangegeven waar er aanvullingen op de CD-rom te vinden zijn. Als de aanvulling te maken heeft met zaken die voor het examen belangrijk zijn, ziet u dat aan een gele CD-schijf. Is er een aanvulling die wel voor uw werk belangrijk is, maar niet voor het examen, dan is de CD-schijf groen.

U ziet dat er een heel pakket informatie voor u beschikbaar is. Maar omdat veilig werken zo belangrijk is, is er nog meer informatie. Deze informatie vindt u op de website www.vcanieuws.nl. Daar staan meer praktijkoefeningen en meer informatie. De bedoeling van de website is, dat u na het behalen van het diploma Basisveiligheid VCA, een directe manier heeft om meer gegevens te vinden over veilig werken. Op die manier blijft u op de hoogte van nieuwe kennis, waardoor u er zelf alles aan kunt doen om gezond te blijven en ongevallen te voorkomen.

Dit boek is gebaseerd op een opzet die zijn waarde in de praktijk ruimschoots heeft bewezen. Voor een goede aanpassing aan de werksituatie in de groen/grijze sector is de ervaring en deskundigheid toegevoegd van Arnold Bakker en Faas Jonker. Beiden zijn zeer ervaren in de praktijk van het werken in de groen/grijze sector en ervaren met opleiden en examineren. Arnold Bakker is daarbij als hoger veiligheidskundige gespecialiseerd in veilig werken. Hierbij wil ik hen hartelijk danken voor hun inbreng en de goede samenwerking.

Uiteindelijk blijkt dat uw veiligheid vooral afhangt van de manier waarop u uw werk uitvoert. Het is voor u en de uwen van groot belang dat u steeds alert blijft op de risico's, zodat u na het werk steeds weer gezond naar huis terug kunt.

Ik wens u veel succes bij de opleiding, het examen en het veilig werken.

Gerard de Groot MSc

Voorwoord van de uitgevers bij het Basisboek Veiligheid voor de groen/grijze sector

Voor u ligt het Basisboek Veiligheid voor de groen/grijze sector. Uit overleg tussen verschillende branche-organisaties (VHG, Cumela en Cedris) en de Stichting Samenwerken voor Veiligheid (SSVV) is een groen ingekleurd VCA-examen ontstaan. De context van de examenvragen sluit op deze manier beter aan bij de dagelijkse praktijk van de examinanten uit deze sector. Met een groen ingekleurd examen zal binnen deze sector meer draagkracht voor het VCA-systeem komen. En daarmee dus meer aandacht voor veilig werken.

Het groen ingekleurde examen was voor ons – Uitgeverij Kerckebosch en IPC Groene Ruimte – aanleiding een Basisboek Veiligheid voor de groen/grijze sector uit te geven om zo lesstof te bieden die aansluit op dat nieuwe groene VCA-examen.

Bij de totstandkoming van dit boek hebben een aantal partijen inhoudelijke bijdragen geleverd die wij hier graag willen vermelden.

Allereerst uiteraard de auteurs. Opleiders van Helicon Opleidingen en IPC Groene Ruimte hebben onder hoofdredactie van Gerard de Groot de lesstof van een groen/grijze context voorzien. Daarnaast willen wij hier graag andere partijen noemen die vanuit hun expertise van de sector ook een inhoudelijke bijdrage hebben geleverd, namelijk:

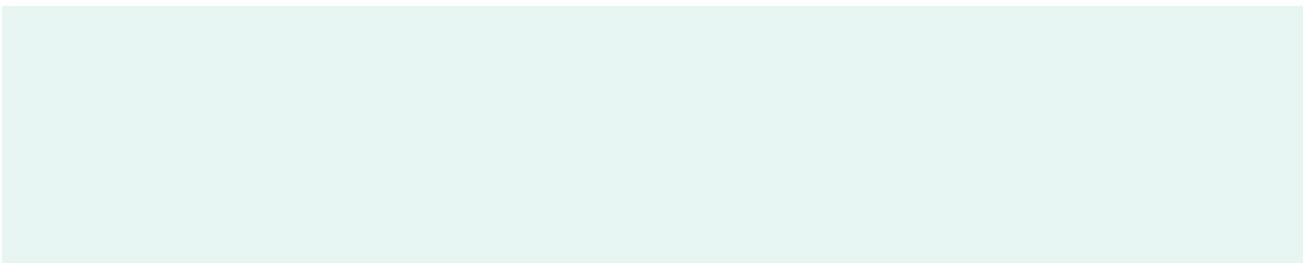
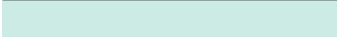
- de Vereniging voor Hoveniers en Groenvoorzieners (VHG),
- Cedris, Brancheorganisatie sociale werkvoorziening en arbeidsintergratie en
- CUMELA Nederland, Cultuurtechnische Werken en Grondverzet, Meststoffendistributie en Loonwerken in de Agrarische Sector in Nederland.

De inbreng en suggesties vanuit bovenstaande brancheorganisaties bij de totstandkoming van deze uitgave worden door ons zeer gewaardeerd.

Daarnaast is hun inzet en volharding bij de totstandkoming van het groen ingekleurde examen uiteraard van grote waarde voor de gehele sector.

Namens de gezamenlijke uitgevers,
IPC Groene Ruimte
Uitgeverij Kerckebosch

Veel succes bij het behalen van uw examen Basisveiligheid!

Basisveiligheid

Praktijk- opleiding

Inleiding

We kunnen eerlijk zijn. Veilig werken kost extra inspanning en je weet van tevoren niet precies wat je ermee voorkomt. Maar veilig werken helpt wel zeker om de kans op ongevallen en beroepsziekten te verkleinen. Wie hiermee te maken krijgt, weet direct hoe belangrijk veilig werken is.

Veiligheids certificering is ingevoerd om aantoonbaar te maken dat in een bedrijf voldoende wordt gedaan aan veilig werken. Het behalen van het certificaat stelt eisen aan bedrijf en medewerkers. Een goede veiligheidsopleiding van het personeel is daarbij heel belangrijk. En wie een opleiding doet, wil natuurlijk ook het vereiste diploma halen.

Dit boek is bedoeld om de belangstelling voor veilig werken te vergroten. Het geeft achtergrondinformatie, toelichtingen en uitleg over de aard van de gevaren en de manieren om veilig te werken.

Het boek is ook gemaakt om mensen met een drukke baan heel gericht op te leiden voor het VCA-examen. Daarom is heel duidelijk aangegeven wat examenstof is en is repetitie- en oefenmateriaal opgenomen. Ook bevat het puzzels en examenvragen, waarmee snel duidelijk wordt of je een hoofdstuk wel of niet goed onder de knie hebt gekregen.

Lees in ieder geval “hoe werk je met dit boek?” Het kan het leren een stuk gemakkelijker maken.

Leren moet je zelf doen, maar goede hulp is nooit weg

Wetgeving Arbowet

1. Veiligheid in de wetgeving

De Kinderwet van Van Houten verbood kinderen onder de 12 jaar in fabrieken te werken. Werken op het land was nog wel toegestaan.

De Arbeidswet van 1919 ging een stap verder en verbood alle kinderarbeid. Ook werden er voorschriften gegeven voor werk- en rusttijden.

De Veiligheidswet van 1934 verplichtte de werkgevers er voor te zorgen dat de werknemers veilig konden werken. Er waren ook regels voor de gezondheid bij.

De huidige wet is de Arbeidsomstandighedenwet 1998 (aangepast in 1999). Eigenlijk is de volledige naam nu Arbeidsomstandighedenwet 1998. In deze wet staan regels voor veiligheid, gezondheid en welzijn.

De wet geeft regels voor werkgevers en werknemers.

Het is net als de veiligheidswet een RAAMWET.

De algemene regels staan er in, de grondbeginselen. In het Arbobesluit staat wat preciezer hoe voor veiligheid, gezondheid en welzijn bij het werk gezorgd moet worden.

Meestal wordt gezegd dat er in het Arbobesluit nadere richtlijnen staan. De Arbeidstijdenwet van 1996 gaat over werk- en rusttijden. Dus ook over pauzes en overwerk.

Leren voor het examen

Werken in fabrieken bestond eerst niet. Mensen werkten op het land of thuis. Het hele gezin hielp mee. Dat was gewoon.

Toen de stoommachine was uitgevonden werd het mogelijk om machines werk te laten doen.

Werken in fabrieken met stoommachines was gevaarlijk en ongezond. Arbeiders verdienden weinig.

Kinderen werkten lange dagen in fabrieken en mijnen. Soms wel 16 uur of langer.

Op een gegeven moment kwam er weerstand tegen deze situatie. De eigenaren, fabrikanten werden steeds rijker en werkten maar heel weinig. Als een arbeider een ongeluk kreeg had zijn gezin niet meer te eten. Er waren toen nog geen sociale wetten. Die kwamen geleidelijk aan.

Toelichting en extra informatie

samenvatting

1874	Kinderwet van Houten	geen werk onder de 12 jaar in fabrieken
1919	Arbeidswet	geen kinderarbeid werk- en rusttijden
1934	Veiligheidswet	veiligheid op werk
1998	Arbowet	veiligheid, gezondheid en welzijn
1996	Arbeidstijdenwet	rusttijden

Samenvatting om te repeteren

Met de komst van de fabrieken kwamen er ook veel ongelukken

Basisveiligheid

Hoe werk je met dit boek?

Om goed met dit boek te werken, is het van belang dat je even kijkt hoe het is opgezet. Hiernaast zie je hoe een lesbladzijde is opgebouwd. Er is tekst met lesstof voor het examen. Verder is er een kolom met toelichting en onderaan staat een samenvatting van hoofdpunten om te repeteren. Na elk hoofdstuk vind je oefenvragen, een oefenpuzzel, oefenexamenvragen en een praktijkvoorbeeld.

Voor een goede examenvoorbereiding raden wij je het volgende aan:

1. Volg een goede cursus.
2. Gebruik je studieboek als volgt:
 - * lees eerst een hoofdstuk volledig door
 - * schrijf op wat je niet snapt (vragen in de cursus)
 - * neem de samenvatting nog een keer door
 - * maak dan de oefenpuzzel, de oefenvragen en de oefenexamenvragen en een praktijkvoorbeeld achter het hoofdstuk
 - * de antwoorden vind je in de bijlage
3. TIPS voor examenvoorbereiding:
 - * begin zo snel mogelijk met lezen en leren (het is veel stof)
 - * gebruik als je de les snapt vooral de samenvattingen om te repeteren
 - * gebruik voor de examentraining hoofdstuk 10 en het los bijgeleverde repetitieboekje

Tenslotte dit:

Heb je lang niet geleerd en vind je het moeilijk, laat je dan toch niet afschrikken. Lees regelmatig in je boek en sla eerst de moeilijke delen over. Geleidelijk aan zal de leerstof, ook door het maken van de vragen, wel duidelijker worden. Vraag je docent om uitleg, net zo vaak tot je het snapt. Je zult zien dat je ook slaagt!

Leren moet je zelf doen, maar goede hulp is nooit weg

INHOUD

1	Wetgeving Arbowet	15	4.2	Wat is brand?	60
	Veiligheid in de wetgeving	17	4.2.1	Vastestofbrand (klasse A)	60
1.1	De Arbowet	18	4.2.2	Vloeistofbrand (klasse B)	61
1.1.1	Werken met de Arbowet	18	4.2.3	Gasbrand (klasse C)	61
1.2	Wie doet wat?	19	4.2.4	Metaalbrand (klasse D)	61
1.2.1	Werkgevers	19	4.2.5	Speciale aandacht!	61
1.2.2	Werknemers	20	4.3	Wat is een explosie?	62
1.2.3	De Arbeidsinspectie	21	4.3.1	Explosiegrenzen	62
1.2.4	Arbodeskundigen	22	4.4	Brand en blussen	63
	<i>Praktijkgeval</i>	23	4.4.1	Katalyse	63
	<i>Proberen en oefenen</i>	24	4.5	Brandproces	63
	<i>Oefenpuzzel</i>	25	4.5.1	Zuurstof	64
	<i>Oefenexamenvragen</i>	26	4.5.2	Ontsteking	65
			4.5.3	Brand- en explosiegevaar	65
2	Veilig werken	29	4.5.4	Vlampunt	66
2.1	Ongevalsmelding	31		<i>Praktijkgeval</i>	67
2.2	Ongevallenregistratie	32		<i>Proberen en oefenen</i>	68
2.3	Veiligheidsbeleid	32		<i>Oefenpuzzel</i>	69
2.4	Preventieve aanpak	32		<i>Oefenexamenvragen</i>	70
2.5	Veiligheid nader bekeken	33	5	Besloten ruimten en	
2.5.1	Dominotheorie	33		werkvergunningen	73
2.6	Omgaan met veiligheid	35	5.1	Een plek om te werken?	75
2.7	Risico's bij het werk	36	5.2	Gevoeren in besloten ruimten	75
2.8	Veiligheid bevorderen	37	5.3	Werkvergunning	75
2.8.1	Onveilige situaties	37	5.4	Grotere risico's	76
2.8.2	Onveilige handelingen	37	5.5	Veilig werken	76
	<i>Praktijkgeval</i>	38	5.5.1	Acties vooraf	77
	<i>Proberen en oefenen</i>	39	5.5.2	Werken met vergunning	
	<i>Oefenpuzzel</i>	40		in een besloten ruimte	77
	<i>Oefenexamenvragen</i>	41	5.5.3	Werkvergunningen in het algemeen	79
3	Gevaarlijke stoffen	43		Modelopzet van een werkvergunning	81
3.1	Gevaarlijke stoffen herkennen	45		<i>Praktijkgeval</i>	82
3.1.1	Gevoerenetiket	45		<i>Proberen en oefenen</i>	83
3.1.2	Betekenis gevoersymbolen	46		<i>Oefenpuzzel</i>	84
3.2	Enkele voorbeelden	47		<i>Oefenexamenvragen</i>	85
3.3	Andere informatie	48	6	Gereedschappen en elektriciteit	87
3.4	Hoe loop je gevaar?	49	6.1	Gereedschappen	89
3.5	Hoe bescherm je jezelf?	50	6.2	Vast opgestelde machines	89
3.6	Werken met de MAC-waarde	51	6.2.1	Cirkelzaag	89
	<i>Praktijkgeval</i>	52	6.2.2	Boormachine	90
	<i>Proberen en oefenen</i>	53	6.2.3	Slijpmachine	91
	<i>Oefenpuzzel</i>	54	6.3	Handgereedschap	91
	<i>Oefenexamenvragen</i>	55	6.3.1	Elektrisch handgereedschap	92
4	Brand en explosie	57	6.3.2	Pneumatisch handgereedschap	92
4.1	Brand!	59	6.3.3	Slijptol	93
4.1.1	Wat te doen bij brand?	59	6.4	Gereedschappen zonder extra	
4.1.2	Gevoeren bij brand	59		aandrijving	95

Hierboven zie je de inhoud van de lessen, de examenstof. Als extra zijn bij ieder hoofdstuk toelichtingen, samenvattingen, oefenvragen, een puzzel en examenvragen toegevoegd.

6.5	Elektriciteit, gemak en gevaar	95	8.6	Openingen in wanden en vloeren	135
6.5.1	Hoe gevaarlijk is elektriciteit?	95		<i>Praktijkgeval</i>	136
6.5.2	Elektrische spanning	96		<i>Proberen en oefenen</i>	137
6.5.3	Elektrische weerstand	97		<i>Oefenpuzzel</i>	138
6.5.4	Aarding, zekeringen/stoppen en aardlekschakelaars	98		<i>Oefenexamenvragen</i>	139
6.5.5	Risico's bij het werk	99	9	Jezelf beschermen	141
6.5.6	De ernst van de gevolgen	100	9.1	Hoe bescherm je jezelf?	143
6.5.7	Voorzorgsmaatregelen	101	9.2	Iedereen een rol bij PBM	143
6.5.8	Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	102	9.3	Wat beschermen we?	143
6.5.9	Statische elektriciteit	103	9.3.1	Lichaam en lichaamsdelen	143
	<i>Praktijkgeval</i>	104	9.3.2	Hoofd	145
	<i>Proberen en oefenen</i>	105	9.3.3	Handen en armen	146
	<i>Oefenpuzzel</i>	106	9.3.4	Voeten	146
	<i>Oefenexamenvragen</i>	107	9.3.5	Ogen (zicht)	147
7	Lasten verplaatsen	109	9.3.6	Gehoor	148
7.1	Lopen	111	9.3.7	Ademhaling	150
7.2	Traplopen	112		<i>Praktijkgeval</i>	153
7.3	Tillen	112		<i>Proberen en oefenen</i>	154
7.4	Fysieke belasting	112		<i>Oefenpuzzel</i>	155
7.5	Hijsen	113		<i>Oefenexamenvragen</i>	156
7.5.1	Keuring en documenten	113	10	Afsluiting?	159
7.5.2	Veilig hijsen	114	10.1	Controle	161
7.5.3	Controle hijsgereedschap	115	10.2	Examen doen	162
7.5.4	Hijskettingen	115	10.3	Proefexamen 1	163
7.5.5	Hijsen met staalkabel	116	10.4	Proefexamen 2	171
7.5.6	Hijsen met touw	117	10.5	Proefexamen 3	179
7.5.7	Hijsbanden	117		Praktijkaanpak:	
7.5.8	Samenstel van hijsgereedschappen	118	11	Veilig graven	187
7.5.9	Krachten in kabels	118	11.1	Veilig graven	189
7.5.10	Veilig werken met een takel	120	11.2	Veilige omgeving	189
7.5.11	Veilig heftruckgebruik	120	11.3	Verontreinigde grond	190
	<i>Praktijkgeval</i>	121	11.4	Kabels en leidingen	190
	<i>Proberen en oefenen</i>	122	11.5	Omvallen of wegzakken van de graafmachine	193
	<i>Oefenpuzzel</i>	123	11.6	Instortingsgevaar	193
	<i>Oefenexamenvragen</i>	124		<i>Praktijkberichten</i>	194
8	Werken op hoogte	127		Praktijkaanpak:	
	Wat is hoog?	129	12	Veilig werken langs de weg	195
8.1	Klimmaterieel	129	12.1	Veilig werken langs de weg	197
8.2	Steigers	130	12.2	Risico's	198
8.2.1	Staande steigers	130	12.3	Verantwoordelijkheden	198
8.2.2	Hangsteigers	131	12.4	Verkeersmaatregelen	199
8.2.3	Rolsteigers	132		<i>Praktijkgeval</i>	201
8.3	Hoogwerkers	133			
8.4	Werkbakken voor personen	134			
8.5	Werken op daken	135			

Hierboven zie je de inhoud van de lessen, de examenstof. Als extra zijn bij ieder hoofdstuk toelichtingen, samenvattingen, oefenvragen, een puzzel en examenvragen toegevoegd.

	Praktijkaanpak:	
13	Veilig gebruik werkvoertuigen	203
13.1	Handige hulpen, maar niet zonder risico	205
13.2	Aanhangers	205
13.3	Slepen	206
13.4	Verkeerd gebruik van werkvoertuigen	206
	<i>Praktijkgeval</i>	207
	Veiligheidsaanbevelingen (S-zinnen)	211
	Bijzondere gevaren (R-zinnen)	213
	Lijst gebruikte afkortingen	217
	Om verder te gaan	218
	Adreslijst	222
	Toolboxenwijzer	225

Hierboven zie je de inhoud van de lessen, de examenstof. Als extra zijn bij ieder hoofdstuk toelichtingen, samenvattingen, oefenvragen, een puzzel en examenvragen toegevoegd.

Over de lessen basisveiligheid

Waar vind je het?

Even doorzetten

De cursus basisveiligheid wordt door heel veel mensen gevolgd, omdat steeds meer bedrijven het VCA-certificaat willen behalen. Het is wel duidelijk dat het niet voor iedereen even gemakkelijk is de cursus te volgen en het examen te halen. Belangrijk is hoeveel je al weet.

Waar gaat het over?

- We beginnen met de wetgeving. Dat zijn basisregels die iedereen die werkt moet kennen. De Arbowet is bedoeld om werknemers, dus jezelf en je collega's, te beschermen. Maar als je de regels overtreedt kun je ook zelf veroordeeld worden. Voor het bedrijf geldt hetzelfde. Les 1
- Veilig werken lijkt simpel, maar is moeilijker dan je denkt. Om ongevallen en gezondheidsrisico's te beheersen moet je iets weten over het ontstaan van ongevallen. Voor veilig werken moet je extra aandacht schenken aan een aantal zaken. Les 2
- De gevaren van veel stoffen, zoals verf en lijm, zijn lang onderschat. Van andere stoffen kenden we de gevaren, maar het ging soms toch mis. Om te voorkomen dat je ziek wordt of een ongeval krijgt, moet je veilig leren werken met gevaarlijke stoffen. Les 3
- Branden en explosies zijn spannend om naar te kijken maar als het je van dichtbij overkomt is het verschrikkelijk. Je leert dingen over brandgevaar, blussen en wat je nog meer moet doen als er brand uitbreekt. Les 4
- Werken in besloten ruimten, of beter gezegd in nauwe werkplekken als tanks en riolen, is extra gevaarlijk. Er gelden speciale regels die je moet kennen. Het werken met een werkvergunning is er een van. Les 5
- Goed werken met gereedschap is ook erg belangrijk. Er worden nogal eens fouten gemaakt. Dat kan heel gemakkelijk verkeerd uitpakken. Een veilig apparaat en veilig gebruik, daar gaat het om. Elektriciteit kan gevaar opleveren. Daarom moet je weten waar je je aan te houden hebt. Les 6
- Lopen, tillen, sjouwen, trekken, hijsen en takelen. Als we onszelf of (zware) lasten verplaatsen, kunnen er vreemde, gevaarlijke dingen gebeuren. De regels, verplichte inspecties en opleidingen zijn er niet voor niets, dat blijkt steeds weer. Les 7
- Werken op hoogte komt veel voor. Wie hoog klimt... Helaas blijkt ieder jaar opnieuw dat mensen dodelijk verongelukken door de val van een dak of een andere hoge plek. Er zijn toch echt regels en voorschriften om dat te voorkomen. Les 8
- Jezelf beschermen met veiligheidsschoenen, valgordels, maskers en bijvoorbeeld gehoorbeschermers, daarover gaat de laatste les. Dat is niet toevallig. Eerst moet geprobeerd worden om op een andere manier het werk veilig te maken. Les 9

Vervolg z.o.z.

- Wanneer je de eerste 9 lessen hebt gelezen, wordt het tijd om je verder op het examen voor te bereiden. Lees regelmatig het repetitieboekje door. Als je dat kunt dromen wordt het tijd voor de proefexamens. Les 10
- Voor je eigen veiligheid zijn meer zaken belangrijk dan de verplichte examenstof. Bijvoorbeeld het veilig uitvoeren van graafwerk. Daar komt heel wat bij kijken. Want wie een kuil graaft voor een ander... Les 11
- Veilig werken langs de weg is ook zo iets. Je kunt zelf wel veilig werken, maar het verkeer is altijd dichtbij. Wat moet je doen om het verkeer niet te hinderen en zelf veilig te zijn voor het verkeer? Les 12
- En als je zelf de weg op gaat of het veld in met een machine moet je niet alleen letten op de werkresultaten. Met alle machines kun je veilig en gezond werken, maar er zijn veel voorbeelden dat dat veilig werken niet lukt. Les 13

Veiligheid is van levensbelang